

BOLU

KÜLTÜR YARDIMLAŞMA ve
DAYANIŞMA DERNEĞİ
İSTANBUL

BOLU EVLERİ

Bizans'ın Başkenti İstanbul'la, Cumhuriyetin Başkenti Ankara arasındaki Bolu, asırlar boyunca yaşanan birçok medeniyetin, Osmanlı ve Türk kültürünün izlerini taşımaktadır. Türkiye'yi yurt dışında nasıl çok iyi tanıtamamışsak, Bolu'yu da Türkiye içinde çok iyi tanıtamadık. Bolu'nun sesini duyuramadık.

Bu çalışmayı, bu kültürü, Bolu Evlerini, üniversitelerimizin, yazarlarımızın, mimarlarımızın, Kültür Bakanlığımızın, eski eserlerle ilgilenenlerin, Anıtlar Yüksek Kurulunun, çevrecilerin, eski Türk evleri ile ilgilenen Dernek ve Kuruluşların, Türk Kamuoyunun dikkatini Bolu Evlerine çekmek için başlatmış bulunuyoruz.

Denizden yüksekliği 1000 metreyi bulan, kış şartlarının çok ağır geçtiği bir iklimi olan, en önemlisi büyük bir fay hattı üzerinde olan Bolu, Mudurnu ve Göynük'te 70-80 hatta 100 yıllık Bolu Evleri, Türk Evleri ayakta kalmayı başarabilmişlerdir.

Safranbolu Evleri kadar olmasa da Göynük Evleri üniversitelerin, bilim adamlarının, tarih ve kültürle ilgili kuruluşların dikkatini çekebilmiştir. Bolu ve Mudurnu evleri ile Bolu, Mudurnu kaplıcaları üzerinde derin bir araştırma ve çalışma yapılmamıştır. 1944 yılında Bolu'da çok şiddetli bir deprem olmuş, Hükümet Konağı dahil birçok tarihi ev yıkılıp harap olmuştur. Daha sonraki yıllarda olan depremler de bu evlere, bu kültüre, zarar vermeye devam etmiştir. Bugün Bolu'da maalesef üç, beş küçük ev, Taş Han ve en görkemlisi "Güllezler Konağı" ayakta kalmayı başarabilmiştir. Biraz ilgiye, biraz şefkate ihtiyacı vardır bu konağın, aksi halde çok kısa zamanda yıkılacak, yanacak yada acımasız bir müteahhidin eline düşecektir.

Bu kültür, bu son kalan tarihi miraslar korunmalı, yaşatılmalı hatta içinde yaşanmalıdır. Mudurnu'daki Bolu Evleri daha şanslıdır; depremden daha az hasar görmüşler, nüfusun azlığı dolayısıyla (bugün bile beş, altıbin nüfusu olan bir kasabadır) kentleşmenin getirdiği betonlaşmaya henüz esir düşmemişlerdir.

Mudurnu'daki "Armutçular Evi" ve "Haytalar Evi" Bolu evlerinin birer şaheseri olarak ayakta durmaktadır. Göynük'teki evler ise çok özel bir ilgi ve bilgiye muhtaçtır. Bu kültürün, bu tarihi Bolu evlerinin onarım ve bakımlarını yapmaya mal sahiplerinin ve yöre belediyelerinin ekonomik güçleri yetersizdir.

Bolu Evlerinin kurtarılması, restorasyon ve rehabilitasyonu, devletimizin, Kültür Bakanlığımızın konu ile ilgili Kamu Kuruluşlarının görevidir.

BOLU

KÜLTÜR YARDIMLAŞMA ve
DAYANIŞMA DERNEĞİ
İSTANBUL

Bolu Gençliđi, Bolu Aydıını ve çağdaő Bolulu'lar bunu devletinden beklemektedir. Yeni otoyollarla Ankara'dan bir saat, İstanbul'dan iki saatte ulaşılabılınen Bolu, dikkat etmezsek çok kısa bir zamanda çevre kirliliğine uğrayacak, kötü kentleşecek, betonlaşacak ve Bodrum gibi ziyan olacaktır.

Onun için hep beraber elele, "Bolu'yu Bodrumlaştırmayalım" sloganı ile bu cennet beldeyi, Bolu Evlerini ; Osmanlı mutfak kültürünü, Bolu'lu AŐcılık Kültür ve san'atını 21. yüzyıl gençliğine sağlam teslim edelim.

Saygılarımla,

17.05.1993.

Dt.Savaş ILGAZ

Bolu Kültür Yardımlaşma
ve Dayanışma Derneği
Yönetim Kurulu BaŐkanı

BOLU TARİHÇESİ

Mevcut belgelere göre ilk yerleşim M.Ö.3000 yıllarındadır. Eski Tunç Devrine tarihlenen bir kap "Bolu Kabı" olarak bugün Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesinde teşhir edilmektedir.

Bölgeye Hititlerden sonra sırayla, Frigyalılar, Lidyalılar ve Persler egemen olmuşlardır. Daha sonra Büyük İskender bu toprakları Mekadonya İmparatorluğunun sınırlarına dahil etmiş ancak onun ölümüyle bölge Romalıların egemenliğine girmiştir. Bitinion (Bolu) kenti İmparator Claudius adına izafeten Claudiopolis olarak değiştirilmiştir. Roma İmparatorluğunun parçalanması ve buranın Bizansın payına düşmesinden sonra da önemini korumuştur.

Osmanlılar zamanında Bolu, Anadolu Beylerbeyliğinin sancağından biri idi. Tanzimat Devri sonu Kastamonu Sancağına bağlandı. Daha sonra bağımsız bir sancak haline getirilmiş, Cumhuriyetin ilanı ile tekrar il olmuştur.

Antik Britanya Eyaleti içinde Bolu Bölgesi bugün için tam olarak araştırılmış değildir. Bölgenin tarih ve arkeoloji potansiyeli oldukça yüksektir ve illi araştırmalarla, karanlık kalmış tarihi aydınlanmayı beklemektedir.

BOLU, MUDURNU, GÖYNÜK EVLERİ

Bolu ve çevresi eski Türk evleri açısından oldukça zengindir. Özellikle Mudurnu ve Göynük evleri, Türk evi mimarisi açısından belirtmeye değer eserlerdir. Bolu ve çevresindeki evler 1944 ve 20. y.y. başlarına tarihlenir. Bunun sebebi de tüm Türk evlerinde olduğu gibi dayanıksız malzemeden yapılmış olmalarıdır. Evlerde genellikle ahşap malzeme kullanılmış veyangın, deprem, çürüme gibi çeşitli olaylardan etkilenmiş ve daha eski evlerden günümüze gelebilen olmamıştır. Halihazırda mevcut olanlarda aynı tehlikeyi yaşamaktadır.

Türklerin Anadolu'da yaptıkları evlerde Orta Asya şekilleri görülmekle beraber, buldukları bölgenin inşai zaruretlerinden doğan şekillerde görülmektedir ki Anadolu'nun mahsus ev tipi olmuştur.

Bolu evlerinin dış mimari özellikleri: Türk ev mimarisinde dış sofalı, iç sofalı olarak adlandırılan plan türleri Bolu Evlerinde de kullanılmıştır. Genellikle zemin bir veya iki katlı olarak inşa edilen Bolu evlerinin önlerinde "Hayat" adı verilen avlular da yer almaktadır.

Her yüzeyde küçük ama çok sayıda genellikle ahşap dikdörtgen çerçeveli bazen kemerli pencereleri vardır. Pencerelemlerin kapaklı ve demir parmakları olanların yanısıra, kafes örgülü olanları da vardır.

Evlerin çatıları genellikle kırma çatı türünde olup, üzerleri yerli kiremitlerle örtülüdür. Yine bacalarda kırma kiremit çatılarıyla evlerin manzarasına ayrı bir çeşni katar.

Malzeme olarak su basma seviyesine kadar taş, ahşap hatılların arası toprak dolgudur. Dış yüzeyleri enine ve dikine ahşap silmelerle çevrelenerek hareketli bir yüzey oluşturmuştur.

Güllelerin Konağı, deprem, yangın, sel çürüme gibi felaketlere dayanarak

günümüze kadar gelebilen Bolu'nun en eski evlerindendir.

GÜLLEZLER KONAĞI

Bolu'nun Karaçayır Mahallesi Kurtuluş sokakta bulunan Güllezlerin Konağı, iki sokağın kesiştiği köşede yer alır. Ön ve arka bahçeli olan konak, 2+2 katlıdır. Alaturka kiremitli, saçak altı geniş kirişli ahşap kaplamalı, ikiz yapı ve çerçevede iki ile dört katlı yapılar vardır.

Giriş cephesi : Zemin katı düz olan Güllezler Konağında, 1.kat içeriden başlayan sağ ve sol yan çıkmalı, çıkma ahşap direklerle desteklidir.

İkinci kat ise, çıkması balkon şeklinde, balkon korkulukları ve alınlık, zengin ahşap işçiliği ile süslenmiştir.

Çıkmalı kısmın çatısı hafif yüksek ve farklı eğimlidir. Giriş kapıları bu akstadır.

Sağ ve sol yan ve arka cephe : Güllezler Konağında düz pencere açıklıkları yer alıyor. Daha önceki tarihlerde arka cephede ilave WC var. Fakat bu kısım yıkılmış izleri halen daha belli oluyor.

Pencereler ise asri dikdörtgen formunda kanatlı ve çerçevesi.

Güllezler Konağı

MUDURNU TARİHÇESİ

Sakarya'dan geçen eski Roma askeri yolu, Mudurnu'nun yakınlarındaki Köroğlu Dağının batı kısmındaki Çorumlu Dağından geçirdi. Doğudan Müslümanların, batıdan Avarların Bizansı sıkıştırdıkları devirde Heraklius (610-641) Thema adı verilen eyaletler meydana getirdi. Mudurnu diğer Bolu kasabaları ile birlikte Opsikion, Buçellaire Themalarının bir parçası oldu.

Bu tip evlerde zemin taş, dolgu olarak kerpiç, ahşap ve tuğla kullanılmaktadır.

Ev planlarında ortak bir plan motifinden söz edilebilir. Avlu veya sofa etrafında odalar ve servis mekanları vardır. Her oda yemek, oturmak ve yatmak ihtiyaçlarının hepsine birden cevap verebilir.

Evler daha ziyade iki kattan oluşur. Üst katlar genellikle servisler dışındaki ev yaşantısının bölümlerini içerir. Depoları, ahır, samanlığı, kileri, fırınevi, helaları içeren zemin katlar değişik sistemlerde çözülmüştür.

Konstantin VII Porphyroenete (913-959) zamanından beri önemli bir değişikliği olmayan Mudurnu, eserlerde çeşitli adlar altında görülmektedir.

Modrene, Mudurlu, Comopolis, sive Modrenea.

Mudurnu adını, ismi bilinmeyen bir tekfurun kızı Matarni namına yapılan kaleden aldığı da tahmin edilmektedir.

MUDURNU EVLERİ

Mudurnu sivil mimarisi daha çok iç ve batı Anadolu çevresinde göze çarpan ahşap iskelet sistemi şeklindedir.

Haytalar Evi

Armutçular Evi

Günlük bütün yaşam giriş katında olduğundan bu katın penceresiz yahut az pencereolu oluşu dikkati çeker. Genel algılama alt katlar sağır, üst katlar bol pencereolu durumdadır.

Odaların boyutları arasında önemli farklar yoktur. İç düzenleme birbirine benzer.

Odalarda sedirler bulunur. Oda duvarlarında ise yüklükler vardır. Bu yüklüklerin bir tanesi ise gusulhane olarak kullanılır. Oda duvarlarının bir diğerinde ise ocak vardır. İki yanında da hücreler bulunur.

Bu hücreler kandil, lamba vs. koymak için kullanılır.

Mudurnu kasaba dokusunda sınıfsal farklılıklar bir tek ev hariç belirgin değildir. Bu ev şimdi Armutçular Evi diye bilinen Hakkı Efendil evidir. Ekonomik yönden güçlü olan bu zat yapı ustalarını İstanbul'dan getirtmiş ve dolayısıyla değişik bir plan türü ile ev inşa ettirmiştir.

Bu örnek dışında diğer bütün konutlar plan ile daha sade planlanmıştır.

Mudurnu'da tarihi çevrenin bozulmasına sebep olan nedenlerden biri kullanıcıların ekonomik yönden güçlü olmamasındandır.

Bugün birinci katlar halkın yaşam şartlarına göre değiştirilmektedir. Örneğin eskimiş dar ve çok pencerelerin yerine tek ve geniş bir pencere modellerinin yaygınlaşmakta olduğu gözlenmektedir.

Kurular Evi

GÖYNÜK TARİHÇESİ

Çok eski bir yerleşme yeri olan Göynük'te, en eski eser şehrin güneyinde, 60 km. kadar uzakta, Germanoz'da bulunan ve üzerinde Firiklere ait en eski kayıtların bulunduğu kayadır.

Sakarya'dan geçerek bir üçgen şekli gösteren "Roma Askeri" yolu Dadastan'dan geçerdı ki, Dadastan'ın bugünkü Göynük şehri olması muhtemeldir. Göynük'ün en eski adı Koinon Gallicanon'dur.

Bizans tekfurlarınının Göynük dolaylarında yaşadığı bilindiği gibi, Göynük'ün Kilciler Köyünde bu devre ait bir kilisenin bulunması da, Göynük'ün Bizanslılar devrinde de bir yerleşme alanı olduğunu göstermektedir.

GÖYNÜK EVLERİ

Köşebaşı çeşmeleri, eski hafifçe yosunlaşmış alaturka kiremitlerin resimsel dokusu, Birbirleri üzerinden ileriye bakan evler...

İnsancıl boyutta bir yerleşim merkezi.

İşte GÖYNÜK.

Göynük'teki evlerin yapıları genellikle ahşap, karkas yada ahşap yığınıdır.

Duvarlar içerde ve dışarda çamur sıva ile sıvanmakta ve dışları beyaz badana ile boyanmaktadır. Geniş yüzeyli duvarlarda sıva çatlamasın diye tahta mastarlarla bölünmektedir.

Yaşları 100 ila 150 yılı bulan evlerde giriş katı depo ve kiler olarak kullanılıyor. Ara katta, gündelik kilerler, hizmetçi odaları, mutfak ve bayram günlerinde şölen yemeklerinin pişirildiği ocaklı "fırın evi" yer alıyor.

Zengin evlerinde fırın evi bahçenin bir köşesinde ayrı bir yapı olarak biçimleniyor.

Göynük Evlerinde iç'i dışa yansıtan en güzel mimarlık ögesini pencereler oluşturuyor.

Üç pencere bir oda, altı pencere iki oda olduğunu gösteriyor. Kafesler, kim geldi pencereleri, cumbalar ve üst vitraylar sıcak görünümü sağlayan özelliklerdir.

Dar ve eğimli sokakların çevrelerine kurulan Göynük Evleri o denli uyumlu ve o denli oranlı.